

A finals dels anys 90 del passat segle, el Govern brasiler prenia contacte per primera vegada amb els zo'é, un autèntica tribu prepa-leolítica al bell mig de la selva amazònica. Completament despullats i amb un únic símbol de bellesa al cos —el *poturú*, un fragment de fusta de forma cònica introduït sota els llavis a la infància—, aquesta tribu és un mite vivent, el record fossilitzat dels nostres avantpassats, la prehistòria als nostres dies.

“Quan jo vaig començar a interessar-me per l'Amazònia, els zo'é encara no havien estat contactats” relata Albert Abril, director del documental. El periodista, especialitzat en tribus amazòniques, necessitava tancar el seu cicle de documentals. Un cicle iniciat l'any 1999 amb els xipaià i els kaiapó, els sateré mawé, descoberts pels colons portuguesos al segle XVI i finalment els

Albert Abril filma un Amazones prehistòric

El periodista Albert Abril (Barcelona, 1947) retrata per primera vegada la tribu dels zo'é en el documental 'La memòria de la matèria', un arxiu únic d'aquests habitants de l'Amazones brasiler, descoberts a finals del segle passat: memòria viva dels nostres avantpassats, els seus costums i formes de vida mil·lenaris.

Els zo'è són caçadors-recol·lectors que en l'actualitat comencen a utilitzar eines de ferro, però que encara no utilitzen la pedra.

araweté, una tribu verge de caçadors-recol·lectors. “De més despersonalitzats a menys, els zo'è tancaven el cicle perquè eren verges i acabats de descobrir. Amb ells, hi vaig estar en dues expedicions el 2007, i més endavant en una altra el 2010”, repassa Albert Abril.

Ni cap de tribu, ni xaman, ni religió, ni desigualtats. *La memòria de la matèria* mostra la quotidianitat dels zo'è, una tribu sense líders ni estaments, completament igualitària, en què les dones i fins i tot els xiquets són presents a les reunions de la tribu. No hi ha un líder espiritual, un xaman, en la immensa majoria de les antigues tribus indígenes. Tampoc un consell d'anci-

ans, encara que de vegades es demana l'opinió del savi més vell de la tribu. “Òbviament es tracta d'un grup que ofereix tots els referents d'organització llibertària i igualitarista, sobre la qual hem estat teoritzant des de fa segles”, destaca el periodista.

En el documental, un dels membres més vells de la tribu narra els orígens dels zo'è. Uns orígens que podrien ser els nostres. “El més xocant és que el seu mite fundacional és compatible amb els grans mites fundacionals de les grans religions monoteistes, judaisme, cristianisme, islam: grans cataclismes i diluvis universals que gairebé eliminen l'espècie humana i un déu bondadós que ve del més enllà i salva la humanitat. És una coincidència notable aquesta forma d'explicar-se els orígens per a un grup que ha estat aïllat des dels segles a un racó perdut de l'Amazònia”, comenta Albert Abril.

Mites, històries, llegendes i màgia que s'entremesclen en una de les societats més antigues mai estudiades i que té una de les vessants més sorprenents en la utilització que fan de les herbes amb propietats medicinals.

Les dones, propietàries del seu cos. Una de les especificitats d'aquest poble és el poder de les dones per regular la seua menstruació. Segons narra

La memòria de la matèria, les dones recullen de la selva unes herbes secretes —ni els homes, que normalment les acompanyen per protegir-les dels jaguars, saben quines són—, que poden suprimir-los la menstruació durant sis mesos o poden provocar en un sol mes dues menstruacions.

El poder de les dones és un dels eixos fonamentals del documental, en una societat tribal poligàmica i poliàndrica, de caçadors-recol·lectors que mai no han treballat la pedra i que en l'actualitat comencen a introduir certs instruments de ferro, cedits per la FUNAI (Fundació Nacional de l'Índi, del govern brasiler) que vigila i facilita l'aïllament de la tribu. Un aïllament que uns anys després del seu descobriment es va convertir en essencial, quan un centenar de membres de la tribu es van rebel·lar a favor de la modernització dels zo'è. “El grup d'indis fugits es va reintegrar a la tribu i van continuar vivint amb normalitat. De moment segueixen amb les seves formes culturals però a la llarga res ni ningú no podrà evitar que els zo'è a poc a poc es despersonalitzin i es contaminin de la cultura dels blancs”, destaca l'autor del documental.

La societat utòpica dels zo'è, el reflex del que érem en un principi, l'estudi de costums, formes de vida i supervivència, les similituds i grans diferències amb la societat actual, són l'eix principal de *La memòria de la matèria*, que pretén incitar a la reflexió: cal intervenir aquesta tribu o se n'ha de mantenir l'aïllament? “Quan nosaltres hi comencem a intervenir ja els estem començant a canviar en un procés que culminarà forçosament amb la seva despersonalització i destrucció com a col·lectiu”, comenta Albert Abril.

L'eix central d'un documental que és una mostra antropològica única i que li ha valgut molt bones crítiques. Isabel-Clara Simó escrivia fa un temps a *El Punt-Avui*: “Si Albert Abril fos americà, francès o espanyol, en parlarien a televisió cada dia, no en tinc cap dubte”. Albert Abril respon: “Hi hem dedicat molta feina i professionalitat, però sobretot una alta estima pels indis zo'è. Els hem estimat i probablement això traspua en el film i s'hi nota”.

Eva Javier